

Ingrijpende architecturale verbouwing scheidt licht, lucht en ruimte

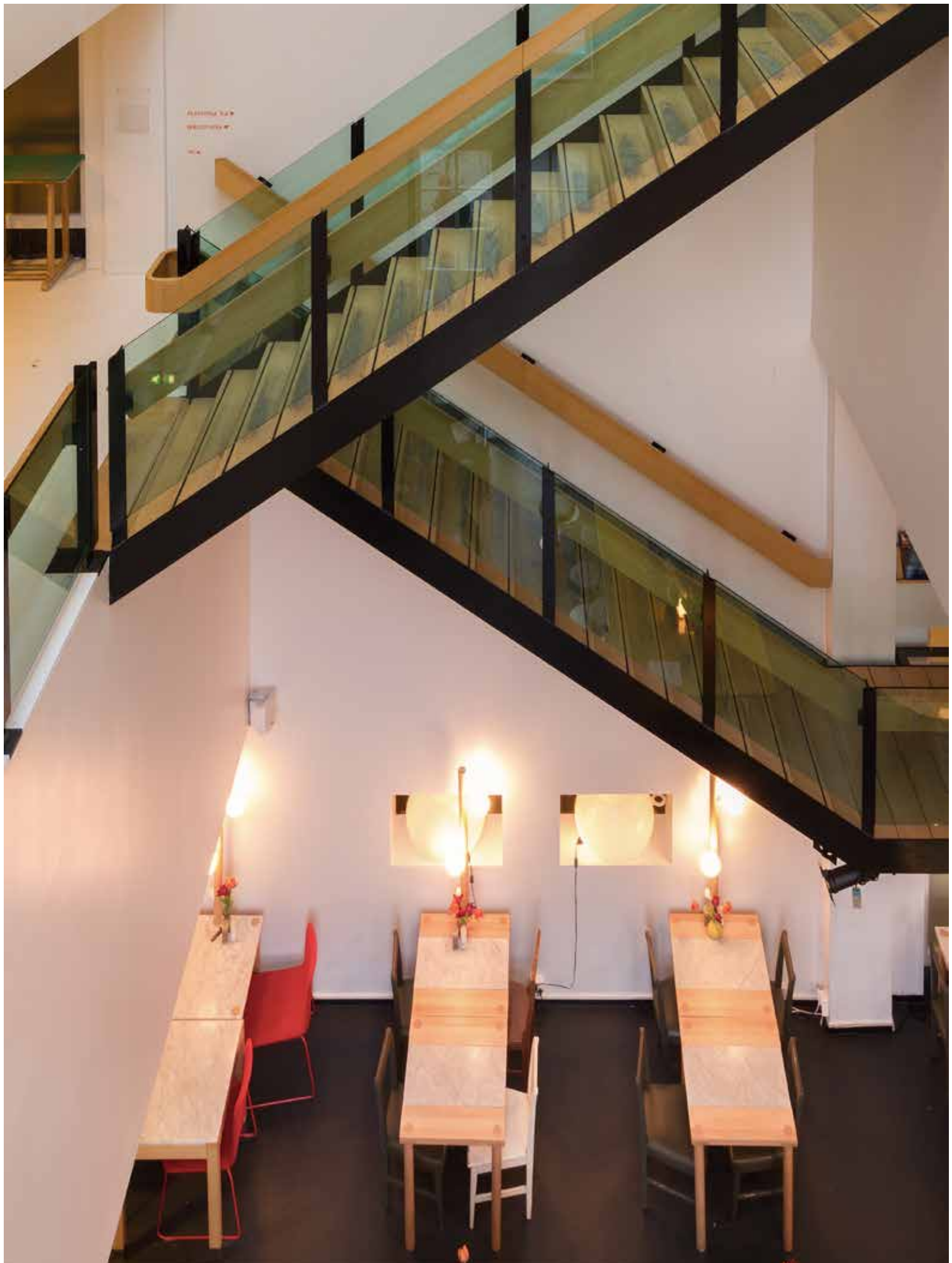
Lloyd Hotel ontsnapt aan de geschiedenis

In de omgeving van Amsterdam CS pronkt een immens gebouw met op de statige, ietwat donkere voorgevel de woorden Lloyd Hotel, op het oog grandeur van weleer. Ook de entree, getooid met een kroonluchter in de vorm van een schip, ademt vervlogen tijden. In het restaurant en de publieke ruimten echter heeft licht plotseling vrij spel. Welkom in het smaakvol opgeknapte Lloyd Hotel & Culturele Ambassade, waar verleden en heden versmelten.

TEKST: **LOTTE HOLTERMAN** FOTOGRAFIE: **SUZAN BAARS**

Eind jaren negentig zoekt de gemeente Amsterdam een nieuwe bestemming voor het leegstaande Lloyd Hotel. Het gebouw heeft dan al talrijke functies gehad, maar is sinds de oplevering in 1921 geen enkele keer grondig gerenoveerd. Het Oostelijk Havengebied, ooit icoon van de bloeiende scheepvaartindustrie, is in zijn geheel een doorn in het oog van het stadsbestuur.

Architectenbureau MVRDV wordt door Hotel de Ville (Suzanne Oxenaar, Otto Nan, Gerrit Groen en Liesbeth Mijnlief - LH) uitgenodigd om te ontsnappen aan de geschiedenis van het Lloyd Hotel. Nu, 20 jaar later, herinneren de statige façade en de wandelgangen nog aan vroeger tijden, maar schiept de ingrijpende architecturale verbouwing bij binnenkomst licht, lucht en ruimte.

Weerstand

De rederij Koninklijke Hollandsche Lloyd (KHL) richt zich vanaf 1908 op scheepsdiensten naar Zuid-Amerika, maar ondervindt stevige concurrentie van andere maatschappijen. In 1916 komt het bedrijf met een plan om weerstand te bieden: door passagiers mee te nemen op de heenweg zijn de schepen niet langer leeg.

Na afschaffing van de slavernij ontstaat op de plantages in Zuid-Amerika een enorm tekort aan goedkope arbeidskrachten. Tegelijkertijd zochten diverse Oost-Europese landen onder een economische crisis. De KHL ziet haar kans en ronselt duizenden Oost-Europeanen om te werken in het verre continent: voor de meesten een enkele reis. Om te voorkomen dat

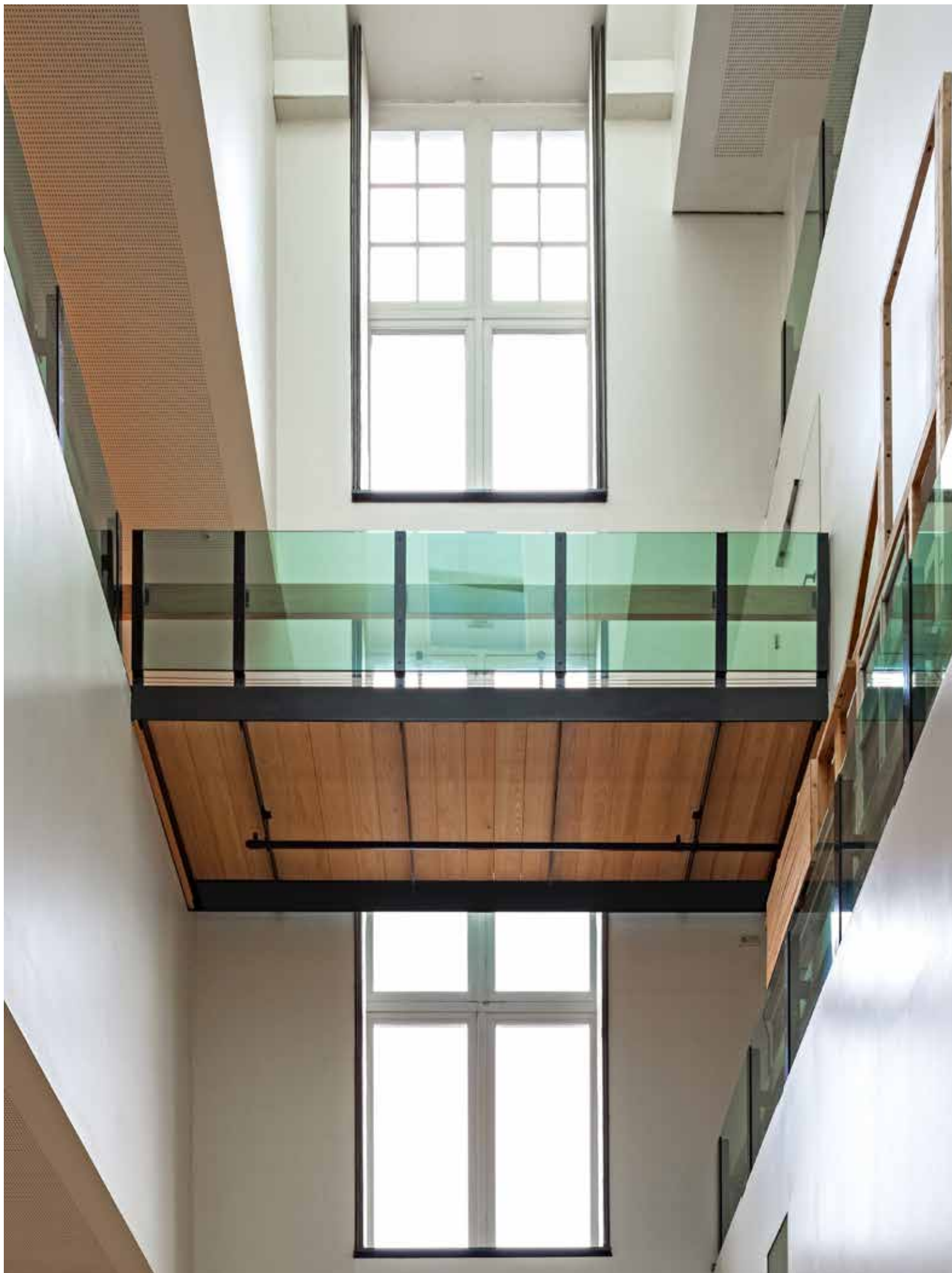
grote aantallen *landverhuizers* rond gaan dwalen door Amsterdam, verrijzen aan de Oostelijke Handelskade meerdere gebouwen van de KHL. Een directe trein vanaf het centraal station brengt hen naar het Lloyd Hotel, hun tussenbestemming, waar negenhonderd mensen kunnen verblijven.

Probleem

Door slechte hygiënische omstandigheden is ziekteverspreiding een groot probleem. In het 'ontsmettingsgebouw', pal naast het Lloyd Hotel, worden de migranten daarom medisch gekeurd en gereinigd. Hun kleding wordt in speciale ovens ontsmet. De *landverhuizers* verblijven vervolgens drie tot vijf dagen in het hotel, in afwachting van het volgende schip.

Ondanks het succes van passagiersvervoer in die tijd, heeft de Koninklijke Hollandsche Lloyd de ene na de andere tegen-

slag te verduren. Al in de Eerste Wereldoorlog worden allerlei schepen tot zinken gebracht. De luxe schepen die de KHL vervolgens bij wijze van herstelbetaling van Duitsland krijgt, blijken te duur in verbruik en onderhoud: al snel doet het bedrijf ze in de verkoop.

Op grote voet

Ondanks tegenvallende resultaten leeft de KHL op grote voet. In 1920 betreft het bedrijf in Amsterdam een imposant nieuw kantoorgebouw op de hoek van de Prins Hendrikkade en de Martelaarsgracht, waarmee het zich wil onderscheiden van alle andere maatschappijen.

Volgens ingewijden doet Jan Wilmink, directeur van de KHL, zich op geen enkel vlak tekort en worden er te roekeloos grote investeringen gedaan. Nog geen twee jaar later moet de onderneming het rijkelijke pand alweer verlaten vanwege financiële problemen. In 1935 vervolgens wordt het onvermijdelijke werkelijkheid: de Koninklijke Hollandsche Lloyd gaat failliet en moet ook haar andere panden afstaan, waaronder het landverhuizershotel.

Bestemmingen

Het gebouw krijgt in de opvolgende jaren uiteenlopende bestemmingen, waaronder een vluchtelingenopvang en kunstateliers. Aan het eind van de jaren negentig, wanneer Amsterdam besluit het Oostelijk Havengebied op de schop te nemen, is het bouwwerk dermate in verval dat het een beklemmende, zwaarmoedige indruk geeft – vooral met de geschiedenis in gedachten.

Ingrijpende verbouwing is noodzakelijk om er een aangename plek van te maken. Het voorstel van Hotel de Ville om het gebouw als het ware van binnenuit open te breken, zichtbaar aan de buitenkant maar met respect voor het gemeentelijk monument, valt bij het Amsterdamse stadsbestuur in goede aarde.

Het duurt echter nog jaren voordat er gasten kunnen verblijven. Net op het moment dat er na meerdere ontwerprondes eindelijk overeenstemming is bereikt tussen de ontwerpers en de welstandscommissie, besluit toenmalig staatssecretaris Rik van der Ploeg (Cultuur) om 150 Nederlandse gebouwen, waaronder het Lloyd Hotel, op de rijksmonumentenlijst te plaatsen.

Dat brengt andere eisen met zich mee: de architecturale ingreep mag aan de buitenkant niet zichtbaar zijn. De architec-

ten zijn genoodzaakt hun plannen grondig aan te passen. De noordelijke gevel, de voorkant van het gebouw, heeft om die reden haar oorspronkelijke vorm behouden.

Daglicht

Aan de restaurantzijde is als het ware een hap uit het gebouw genomen en komt het daglicht tomeloos binnen. In hotelkamers en op de platformen boven het restaurant worden doorlopend exposities en evenementen georganiseerd door de Culturele Ambassade - een door Lloyd Hotel opgerichte stichting die uitwisseling van culturen viert.

Buitenlandse bezoekers komen in aanraking met Nederlandse kunst en design, en andersom. Ook toegankelijkheid staat hoog in het vaandel: het enige hotel ter wereld met een 1 tot 5-sterrenconcept geeft een gevarieerd publiek de mogelijkheid te overnachten en te dineren.

Designers

De 117 kamers van Lloyd Hotel & Culturele Ambassade zijn op basis van grootte en design in een sterrencategorie ingedeeld. Nagenoeg al deze kamers zijn uniek: aan de interieurs droegen bijna vijftig Nederlandse designers bij, onder wie Claudy Jongstra, Atelier van Lieshout, Christoph Seyferth, Ineke Hans en Richard Hutten.

Het herontwerpen en verbouwen van een monument vol herinneringen roept van begin tot eind vragen op. Het samenbrengen van toekomst, heden en verleden is een gecompliceerd proces dat doorwerkt in alle beslissingen.

Reinig je de gevel die door het voormalige rangeerterrein zwartgeblakerd is, of laat je die zoals de geschiedenis haar achterliet? Bij elke verwijdering van een verwijzing naar het verleden stelden de oprichters kritische vragen. Hun roeping ging niet alleen over esthetiek, maar ook over het zorgvuldig onderzoeken, bewaren en beschermen van verhalen en herinneringen.

Voortleven

De vaste tentoonstelling over de geschiedenis in een van de trapshuizen van het gebouw en kunstenaars zoals Chikako Watanabe, die zich voor haar kunstwerk LLOYD LIFE liet inspireren door de landverhuizersgeschiedenis van de KHL, herinnert aan vervlogen tijden.

Waar landverhuizers een eeuw geleden de overtocht begonnen naar een onbekende toekomst, overnachten, ontbijten en dineren nu reizigers en cultuurliefhebbers uit de hele wereld.